

Ключовий елемент цього жанру – ідея. Глядачеві надаються факти, які разом оповідають про ту чи іншу тему, пропонуючи йому якусь конкретну ідею у вигляді висновків, які були зроблені на підставі всього представленого в стрічці. Аналітичний жанр журналістики дозволяє автору надати особисту оцінку тих чи інших подій або явищ, власні думки з їх приводу. Але це зовсім не означає, що всі факти, котрі були використанні в фільмі, мають доводити цю думку, адже різноманітність представлених думок – той принцип журналістської діяльності, котрий забезпечує найбільш повне висвітлення заданої

теми чи питання і залишається властивим навіть аналітичному жанру журналістики.

Документальне кіно у своєму класичному вигляді цілком справедливо може вважатися продуктом журналістської діяльності, що виконується за правилами художнього та аналітичного жанрів. Виходячи з цього, для нього є доречним використання основних постулатів журналістики, що відповідає зазначеним жанрам: правдивість і точність викладених фактів, багатоманітність думок та незалежність автора від зацікавлених сторін у темі, що розглядається.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови : в 11 т. 1970–1980 / під заг. ред. акад. АН УРСР Білодіда І. К. — К. : Наук. думка, 1970. — Т. 1 : А–В. — 526 с.
2. Академічний тлумачний словник української мови : в 11 т. 1970–1980 / під заг. ред. акад. АН УРСР Білодіда І. К. — К. : Наук. думка, 1980. — Т. 11 : Х–Ь. — 566 с.
3. Барабаш К. Діти Ріфеншталь [Електронний ресурс] / К. Барабаш. — Режим доступу : <http://m.tyzhden.ua/publication/141132>.
4. Корконосенко С. Г. Основи журналістики [Електронний ресурс] / С. Г. Корконосенко. — М. : Аспект Пресс, 2001. — 287 с. — Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/412073/>.
5. Кухарчук Р. Жанры журналистики: просто о сложном / Р. Кухарчук // Новый журналист. Как освоить медиапрофессию. — К. : Светлая звезда, 2014. — 293 с.
6. Маклюен М. Понимание медиа [Электронный ресурс] / М. Маклюен ; [пер. с англ. В. Николаева]. — М. : Жуковский : КАНОН-прес-Ц, 2003. — 464 с. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/media/mcluhan-understanding_media.pdf.
7. Малькова Л. Современность как история. Реализация мифа в документальном кино [Электронный ресурс] / Л. Малькова. — М. : Материк, 2001. — 188 с. — Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/536616/>.
8. Цвик В. Л. Введение в журналистику [Электронный ресурс] / В. Л. Цвик. — М. : МНЭПУ, 2000. — 77 с. — Режим доступу : <http://dedovkgu.narod.ru/bib/cvik.htm>.
9. Шелія М. Інтерв'ю з режисером-документалістом В. Манським [Електронний ресурс] / М. Шелія. — Режим доступу : <http://medialab.online/news/putin-meni-ne-mensch-tsikavy-j-nizh-divchy-na-z-tatu/>.
10. Eitzen D. When Is a Documentary? : Documentary as a Mode of Reception [Електронний ресурс] / D. Eitzen. — Режим доступу : http://www.columbia.edu/itc/film/gaines/documentary_tradition/Eitzen.pdf.
11. <https://vk.com/wall-4411020?q=бapp>.

УДК 004.77+316.77

О. О. Порпуліт

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Тенденції пере-інженерування актора інформаційно-комунікаційної взаємодії в умовах глобалізованого суспільства

Порпуліт О. О. Тенденції пере-інженерування актора інформаційно-комунікаційної взаємодії в умовах глобалізованого суспільства. У фокусі уваги автора комунікаційна взаємодія, орієнтована на новітні інформаційно-комп'ютерні технології, скерована в сучасному глобалізованому світі не на тотожність суб'єктів взаємодії, а на їх розбіжності, відмінності; націлена на збереження й утримання складності й суперечливості світу людей, завдяки чому виникатиме можливість формування нових

ціннісних парадигм, відбуватиметься пере-інженерування актора інформаційно-комунікаційної взаємодії в атмосфері підвищеної мінливості, рухомості й роз'єднаності суспільства.

Ключові слова: комунікаційна взаємодія, глобалізація, глокалізація, просьюмер, пере-інженерування, актор.

Porpulit E. A. Тенденции пере-инженерования актера информационно-коммуникативного взаимодействия в условиях глобализованного общества. В фокусе внимания автора коммуникационное взаимодействие, ориентированное на новейшие информационно-компьютерные технологии, направленное в современном глобализованном мире не на тождество субъектов взаимодействия, а на их расхождение, различия; нацеленное на сохранение и поддержание сложности и противоречивости мира людей, благодаря чему возникает возможность формирования новых ценностных парадигм, происходит пере-инженерование актера информационно-коммуникационного взаимодействия в атмосфере повышенной изменчивости, подвижности и разобщенности социума.

Ключевые слова: коммуникационное взаимодействие, глобализация, глокализация, просьюмер, пере-инженерование, актер.

Porpulit O. Re-engineering tendencies of an actor in the information and communicative interaction in terms of the globalized society. The attention of the author is concentrated on communicative interaction oriented on new information computer technologies. Review of the modern globalized society's tendencies has let us distinguish controversies which have a large impact on a person and provoke considerable changes in the area of communicative interaction (a controversy between the world of mass culture and tendencies of society's demassification; a controversy between local and distant interactions; a controversy between the person's becoming the subject of the informational and technological environment and his separation from the society; a controversy between full freedom of identification and depersonalisation of an individuality etc.), and define the fundamental task of digital interaction – saving and retention of the difficulty and controversy in the people's world, due to which there will be an opportunity to form new value paradigms, re-engineer an actor of information and communicative interaction in terms of variability, mobility and disunity of the society.

Keywords: communicative interaction, globalization, glocalization, prosumer, re-engineering, actor.

Безпрецедентне поширення консьюмеризованої медіапродукції, неминуче зіткнення сучасної людини з віртуальною реальністю, певні труднощі в розмежуванні дійсності та ілюзій – чинники виникнення в людини інформаційної доби серйозних проблем соціального і психологічного характеру. В цьому контексті є сенс говорити про «виродження» традиційного кола спілкування, яке ґрунтується на живому, безпосередньому, вільному контакті, і переході в зону спілкування, позбавленого розмаїття невимушених, відвертих, природних відчуттів і переживань, – так звану «зону заочного спілкування». Означена зона реалізується в глобальній мережі, створюючи певні умови для ізоляції людини від суспільства, і, як наслідок, виникають трансформація особистісних підвалин і емоційної сфери людини, істотні зміни в системі міжособистісного спілкування й комунікації. Метою наукової розвідки є аналіз провідних тенденцій пере-інженерування актора комунікаційної взаємодії в умовах сучасного глобалізованого суспільства.

Дотичними до окресленого проблемного поля є концепції, що досліджують інтернет, філософію інформаційних технологій, теорію інформаційного суспільства, окремі аспекти віртуальної реальності (Дж. П. Барлоу, Д. Белл, Дж. Бодріяр, Г. Дженкінс, М. Кастельс, Дж. Ланьє, Д. Мак-Квейл, М. Маклюен, Й. Масуда, Дж. Б. Томпсон, Е. Тоффлер).

Беручи до уваги переваги новітніх технологій, удосконалення форм економічного, політичного, соціального життя, Д. Белл, М. Кастельс, Е. Тоффлер визнають, що розвиток інформаційно-комунікаційного середовища сприятиме росту ступеня напруги й відчуження в суспільстві, міститиме небезпеки антропологічних криз. Поява глобальної мережі, соціальних мереж, новітніх медій та їхній продуктивний розвиток в інформаційному просторі, за визначенням В. Корнєєва, привертає увагу й українських науковців [8:199]. У вітчизняній науці аналітичні дослідження проблем нових комунікаційних середовищ здійснювали Л. Городенко, К. Горська, Н. Зражевська, В. Іванов, Н. Ішук, В. Різун, Є. Цимбаленко та ін. Так, Є. Цимбаленко констатує, що «у результаті появи нових технологій і нових способів їх застосування збільшується різноманіття технічно опосередкованих комунікаційних взаємозв'язків» [18:65], а конвергенція комунікаційних технологій сприяє спрощенню межі «між публічною і приватною, масштабною та індивідуальною комунікаційними системами» [18:65]. Виокремлюючи множинність як провідну ознаку мережевої комунікації, яка, у свою чергу, створює підґрунтя для демасифікації інтернет-простору, Н. Ішук пропонує чотири моделі демасифікованої мережевої комунікації: класичну, локальну, персональну та

інформальну – і акцентує на необхідності створення нових моделей інформаційно-комунікаційної взаємодії [6:10].

Безумовно, на початку ХХІ століття взаємодія між суб'єктами відбувається набагато простіше й швидше, але, з іншого боку, можна говорити про девальвацію цінності самого процесу комунікації: «випадіння» з інформаційно-комунікаційного середовища позбавляє людину впевненості у «включеності» у буденні форми соціальної взаємодії, у звичні просторово-часові параметри власного існування. Отже, розвиток обчислювальної техніки, удосконалення засобів зв'язку, поява новітніх медій розширили уявлення про комунікацію, внесли зміни в структуру комунікаційного досвіду, трансформували поняття комунікаційної взаємодії. Розуміючи під комунікаційною взаємодією «суб'єктно-об'єктно-суб'єктну діяльність учасників спілкування, спрямовану на інформаційний обмін і вплив на свідомість чи поведінку адресата на підставі тексту, паравербальних засобів, інтенційно-стратегічних програм та інтерпретанти комунікантів» [14:199], з'ясуємо тенденції розвитку постіндустріальної (Г. Інніс), інформаційної (Т. Еріксен, М. Кастельс, Дж. Лалл, Дж. Томпсон), мережевої (М. Маклюен) цивілізацій і виокремимо викликані ними зміни комунікаційної сфери сучасної соціальної реальності.

Постулюючи комунікацію як «у найвищому ступені соціальний процес» [13:143], С. Московічі зазначає: «Спочатку розмова об'єднує невелику кількість співрозмовників у певному просторі, де вони бачать і чують один одного. Потім преса віддаляє їх один від одного і перетворює на розрізнених читачів. Кіно збирає різних людей в одному місці, де відбувається безпосереднє зараження думками й почуттями. Телебачення знову їх розпорозує, замикає по оселях, приклеює до маленького екрану, і навіть безпосередній контакт у родині стає обмеженим» [13:149]. Справедливим у цьому плані є визначення комунікації Е. Гріффін: «Комунікація – це процес, пов'язаний зі стосунками, не тільки тому, що вона відбувається між двома і більше людьми, але й тому, що вона впливає на природу зв'язків між цими людьми» [4:67]. Продуктивність комунікації в цьому ракурсі обумовлена організаційною культурою, роллю учасників, ідеологізацією змісту, механізмом породження контенту в процесі взаємодії, центрованістю не на тексті, а на самих по собі

зрозумілих знаннях [4:22].

Науково-технічний прогрес, активізований на початку ХХІ століття, спровокував залучення людства у процеси, які характеризуються новітніми технічними можливостями поширення інформації, з одного боку, і практично необмеженим охопленням аудиторії, з іншого, сформував ситуацію, в якій новітні інформаційно-комунікаційні технології породжують інший соціальний порядок. Так, акцентуючи на «найусеохопнішому аспекті комунікації» – її здатності до взаємодії, науковці визначають сьогоднішній стан існування людини як «глобальну ойкумену» комунікаційної взаємодії та обмінів, які стимулюють глибокі культурні трансформації і перетинання [10:17]. На думку Є. Цуканова, «в інформатизованому суспільстві замість живих людей діють "соціальні агенти", справжня культура замінюється соціальними технологіями, людські стосунки – психотехнологічними маніпуляціями. Виформовуються так звані модульні відносини, в яких діють не особистості, а функції; оскільки ж функції є типовими і тимчасовими, то партнери є взаємозамінюваними» [19].

Провідними рисами нової моделі комунікаційної взаємодії, орієнтованої на комп'ютерні та інформаційні технології, Л. Городенко називає широту охоплення аудиторії; мінімізацію часових, просторових та мовних бар'єрів; цілісне представлення інформації у різних знаково-графічних системах; доступність; моделювання особистості; персоналізацію взаємодії через інтерактивність та ін. [3:50]. Додамо, що сучасні інформаційно-комунікаційні мережі, на які екстраполюються виокремлені риси комунікаційної взаємодії, є водночас і засобом, і наслідком глобалізаційних процесів. Для визначення масштабу й глибини глобалізаційних процесів Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт і Дж. Ператон запропонували п'ять груп індикаторів прилучення до процесів глобалізації в ключових сферах діяльності держав: 1) політико-правові індикатори передбачають систему виміру кількості та типи договорів і зобов'язань певної держави; участь у міжнародних урядових інституціях; взаємодію з міжурядовими регіональними мережами та структурами та ін.; 2) мілітарні індикатори включають розмір витрат на оборону та утримання військового персоналу, визначених договірними зобов'язаннями; торгівлю зброєю та ступінь залежності військових потреб від іноземних технологій та

комплектування та ін.; 3) економічні індикатори містять показники щодо експорту та імпорту; рівні внутрішнього та зовнішнього інвестування; прилучення до глобальних і регіональних фінансових ринків; транскордонні промислові об'єднання тощо; 4) соціокультурні індикатори стосуються етнічних, лінгвістичних і релігійних вимірів щодо населення певних країн; рівня розвитку міжнародної пошти, телефонного та електронних засобів; сектора медійних і комунікаційних галузей промисловості, якими володіють та керують іноземні корпорації; залежність від іноземних комунікаційних систем; 5) енвайронментальні (довкілєві) індикатори демонструють виміри щодо внеску держави у вирішення проблем експорту шкідливих відходів; стоншення озонового шару, кислотних дощів і глобального потепління тощо [2:519–520]. І якщо раніше історичні форми глобалізації виявлялися через міграційні переміщення, військову та культурно-релігійну експансію, утворення імперій, то сучасна глобалізація демонструє економічну, політичну та інформаційно-комунікаційну експансію, бо в інформаційному (постіндустріальному, мережевому) суспільстві навіть «ведення війни вже потребує не тотальної мобілізації суспільства, а лише мовчазної згоди» [2:171]. Тобто сучасна глобалізація перевстановлює, або переінженерує комунікаційну взаємодію, її функції та повноваження. Впроваджуючи чотири елементи просторово-часових вимірів глобалізації, Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт і Дж. Ператон визначають глобалізацію як «процес (або комплекс процесів), що втілює трансформацію в просторову організацію суспільних відносин і дій – оцінених з точки зору їхніх екстенсивності, інтенсивності, динаміки, впливу – і породжує трансконтинентальні або міжрегіональні потоки і мережі діяльності, взаємодії та виконання владних функцій» [2:38]. Під потоками науковці розуміють рух фізичних артефактів, людей, символів, інформації тощо крізь простір і час, а мережі потрактовують як «регульовані або змодельовані взаємодії між незалежними діючими особами, центрами перетинання діяльності або структур влади» [2:38].

Тож можемо позначити глобалізацію інформаційно-комунікаційного середовища як географічну *екстенсивність* електричних імпульсів, що миттєво переміщуються в просторі й часі, долають кордони соціокультурної, політичної, економічної,

мілітаристської діяльності, внаслідок чого події й рішення в одному регіоні світу набувають значення для індивідів і спільнот у віддалених регіонах планети. У цьому ракурсі формується новий тип комунікаційної взаємодії, що передбачає міжрегіональну взаємозв'язаність, розширення у просторі мереж соціальної діяльності, можливість комунікації на відстані. Поряд із цим глобалізація інформаційно-комунікаційного середовища означає, що зв'язки забезпечуються великою кількістю технічних засобів і посередників (посилення ролі ЗМІ, інтернету, стільникового та супутникового зв'язку) і є не хаотичними чи випадковими, а регульованими, тобто має місце *інтенсифікація*, або розширення масштабів взаємодії, взаємозв'язаності та потоків, які виходять за межі суспільств і держав світового порядку. І, як наслідок, виникає домінування в індустрії інформаційно-комунікаційних послуг мультинаціональних корпорацій як творців і власників інфраструктур і організацій, необхідних для виробництва й розповсюдження продуктів означеної галузі. Зростання масштабів та інтенсивності світової інформаційно-комунікаційної взаємодії є свідченням *динаміки*, а саме прискорення і швидкості, з якою образи, символи, ідеї можуть передаватися з одного регіону до іншого. Особливо наочною ця динаміка є в галузі трансляції новин та «інформаційних історій», оскільки супутникова передача зображення «живих» подій по всьому світові надає реальні можливості і пропозиції для всіх трансляторів. Просторове втручання, інтенсифікація і прискорення глобальних взаємодій і процесів плетуть складне павутиння відносин між індивідами, спільнотами, міжрегіональними інституціями, урядовими й неурядовими організаціями, мультинаціональними корпораціями, внаслідок чого відбувається взаємопроникнення місцевого і глобального, завдяки якому, з одного боку, посилюється *вплив* віддалених чинників, з іншого – розвиток навіть обмежених локальних подій і рішень може мати величезні наслідки. Визнаючи, що глобалізація зумовила чимало культурних змін, зокрема «делокалізацію контенту і руйнування місцевої культури» [11:483], Д. Мак-Квейл акцентує на неоднозначності наслідків цих впливів. Вони можуть бути позитивними, «якщо місцеві культури збагачуються новими імпульсами, і відбувається творча гібридизація. Проте частіше їх вважають негативними, через загрозу для культурної ідентичності, автономії та цілісності» [11:483].

Наведені зауваження дають нам змогу виокремити суперечності, які здійснюють вагомий вплив і провокують істотні зміни в галузі комунікаційної взаємодії, що має місце в умовах інформаційної, постіндустріальної, мережевої реальності.

1. Суперечність між глобалізацією як «процесом швидкого поширення однакових за природою явищ в економіці, культурі, політичному житті» [16:28–29], що веде до «гомогенізації світу, породжує стрімкі зміни способу життя й руйнує старі уклади» [16:28-29], і опором, спротивом «невблаганній долі світу, незворотному процесу, ... процесу, який зачіпає нас однаковою мірою і в однаковий спосіб» [1:6] як з боку національно-державних інституцій, так і за підтримки громадськості, що виступає за збереження соціального й культурного суверенітету власних народів. Відомо, що будь-який культурний текст, естетичний артефакт, символ, будучи переміщеним у часі і просторі, завжди наштовхуватиметься на сформоване коло уподобань аудиторії, яка розумітиме й «декодуватиме» інформацію відповідно до знайомих соціальних і культурних контекстів. Додамо, що мовні розбіжності, структурування «інформаційних історій» про закордонні події згідно з можливою актуальністю для певної держави, особисті присмаки посилюють окреслене протистояння. Тому є сенс говорити про компромісну модель, яка врівноважує позитивні й негативні аспекти цього процесу – глокалізацію – «розумне об'єднання процесів глобалізації і локалізації на різних рівнях і в різних формах для засвоєння глобальних тенденцій з конкретною вигодою у відношенні збереження національних традицій і задоволення потреб локальності» [5:89–90].

2. Суперечність між світом масової культури і тенденціями демасифікації суспільства (поглиблення зв'язків між представниками різних груп, формування інтернет-спільнот із принципово новими типами комунікаційних зв'язків, модернізація методів ідентифікації та ін.). У комунікаційну взаємодію вступають просьюмери, які трансформують систему соціальних комунікацій, ліквідуючи розрив між виробником (producer) і споживачем (consumer) і створюючи принципово новий різновид праці, який об'єднує виробника і споживача в одне ціле – prosumer [17:19]. Суть явища просьюмеризму полягає в трансформації суб'єктно-об'єктної системи масової культури, у перерозподілі влади між засобами масової

інформації і аудиторією, в набутті суб'єктивності у взаєминах із медіа. За визначенням Т. Крайнікової, просьюмер здатний виконувати такі дії: здійснювати доступ до інформації, розміщувати матеріали та обмінюватися ними, осмислювати інформацію та ідеї; аналізувати різножанрові повідомлення шляхом ідентифікації автора, мети і точки зору, оцінювати якість і достовірність змісту; створювати матеріали в різних формах; рефлексувати власну поведінку в розрізі соціальної відповідальності та естетичних принципів; чинити соціальні дії, працюючи індивідуально і спільно, ділитися знаннями і вирішувати проблеми в родині, на роботі й у громаді, беручи участь у житті громади [9:217]. На думку М. Деуза, виражена індивідуалізація, постнаціоналізм і глобалізація стали передумовами формування цифрової культури. За основні докази дослідник називає зміну відносин між споживачами і виробниками новин, поширення відкритих видавничих ініціатив, популярність усіх видів індивідуальної онлайн-оповіді [20:65].

3. Суперечність між локальною і дистальною інтеракціями. У широкому розумінні інтеракцію кваліфікують як «комунікативну взаємодію у проекції на культурні настанови, норми й цінності, на соціальні інститути, соціальну організацію суспільства. Характеристика такої інтеракції передбачає встановлення взаємозв'язку мети комунікації, особистостей комунікантів, різноманітних ситуативних чинників контекстуалізації спілкування тощо» [14:200]. У безпосередньому спілкуванні «тут і зараз» комунікаційна взаємодія здійснюється з орієнтацією на спонтанну реакцію співрозмовника і коригується нею [15:602], причому раціональне та емотивне навантаження вербальних комплексів, на думку Т. Ковалевської, не вичерпує загальної інформативності комунікаційної взаємодії: «Вивчення відповідних матеріалів показало, що будь-який жест, будь-який мімічний рух, будь-яка поза передують вербальній частині. Виявлено, що вербальне повідомлення накладається на невербальний компонент і розгортається переважно за умови недостатньої інформативності останнього» [7:84]. Дистальна інтеракція, втілена в комп'ютерно-опосередкованій комунікації, продукує повідомлення, які відфільтровують більшість невербальних знаків, і, як наслідок, позбавляють акторів інформаційно-комунікаційної взаємодії відчуття залученості з

боку один одного, «включеності» у взаємодію. Фізичний контекст, тон голосу, поза тіла, вираз обличчя, міміка, міжособистісна дистанція, жести, дотик і запах, безумовно, не відчутні під час комп'ютерно-опосередкованої взаємодії. Але, на думку засновника теорії обробки соціальної інформації Дж. Уолтера, ці втрати не є фатальними чи шкідливими для гарного враження про іншу людину чи розвитку міжособистісних відносин [4:213]. Дослідник переконаний, що часовий інтервал, протягом якого люди, які послуговуються комп'ютерно-опосередкованою комунікацією, надсилають повідомлення один одному, є ключовим чинником, що визначає, чи здатні їхні повідомлення досягти того рівня близькості, якого інші досягають при локальній інтеракції: «У тривалому періоді часу головна не кількість соціальної інформації, яку можна передати онлайн, а швидкість, з якою інформація накопичується» [4:218]. У цьому ракурсі корисними є поради, що Дж. Уолтер надає онлайн-користувачам: «Скоротити різницю в швидкості, надсилаючи повідомлення частіше. Ця практика не тільки сприяє формуванню враження в міжособистісних стосунках, але й заспокоює партнерів у віртуальній групі, які природно цікавляться, хто їхні колеги, що вони думають і чи будуть вони виконувати ту роботу, яку обіцяли» [4:219]. Дж. Уолтер називає стосунки, побудовані за допомогою комп'ютерно-опосередкованої комунікації, гіперперсональними, більш глибокими, ніж були б романтичні чи дружні відношення, якщо б партнери були разом фізично [4:219].

4. Суперечність між становленням людини як суб'єкта інформаційно-комунікаційного середовища, що активно використовує інформаційні ресурси, та її відокремлення від суспільства. Констатуючи існування великої глобальної трансформації, П. Віріліо зазначає, що цей процес «зачіпає саму природу не тільки "національної", а й "соціальної" ідентичності» [21:10]. Під впливом глобалізації відбуваються істотні зсуви в ціннісних орієнтаціях, у світоглядних настановах та в мотиваційних

аспектах поведінки людини. Поява нових комп'ютерних та інформаційних технологій сприяє високій мобільності людини, швидкоплинності її буття, фрагментації у сферах збереження і трансляції культурно-історичного і комунікативного досвіду поколінь, скорочуючи тим самим час взаємодії між людьми. Сучасне інформаційно-комунікаційне середовище виступає засобом трансформації особистості – і як суто індивідуальної даності, і як соціокультурного феномена.

5. Суперечність між повною свободою ідентифікації (віртуальне ім'я, тіло, статус, вигадані звички, смаки, стиль життя, гідності і вади) і втратою, відчуженням реального статусу, знеособленістю індивідуальності тощо. Сьогодні такі атрибути особистості, як «стабільна самоідентифікація, індивідуальний стиль виконання соціальних ролей (творча індивідуальність), втрачаються активними користувачами інтернету: свідомо чи несвідомо ними формується розмита чи мінлива ідентичність» [12:69]. Так, актори соціальних мереж мають змогу одночасно презентувати паралельні «проекти Я», ховаючись за ніками / аватарками, що призводить до психологічних, моральних, естетичних відхилень.

Підбиваючи підсумки, слід наголосити, що комунікаційна взаємодія в постіндустріальному (Г. Інніс), інформаційному (Т. Еріксен, М. Кастельс, Дж. Лалл, Дж. Томпсон), мережевому (М. Маклюен) суспільстві орієнтується не на тотожність суб'єктів взаємодії, а на їх розбіжності, відмінності. У таких умовах фундаментальним завданням комп'ютерно-опосередкованої взаємодії виступає збереження й утримання складності й суперечливості світу людей, завдяки чому виникатиме можливість формування нових ціннісних парадигм, відбуватиметься переінженерування актора інформаційно-комунікаційної взаємодії в атмосфері підвищеної мінливості, рухомості й роз'єднаності суспільства.

Література

1. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / З. Бауман; пер. з англ. І. Андрущенко; за наук. ред. М. Винницького. — К.: Києво-Могилянська академія, 2008. — 109 с.
2. Гелд Д. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура / Гелд Д., МакГрю Е., Голдблатт Д., Перратон Дж.; пер. з англ.; попереднє слово Ю. Павленка. — К.: Фенікс, 2003. — 584 с.
3. Городенко Л. М. Теорія мережевої комунікації: монографія / Городенко Л. М. — К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2012. — 387 с.
4. Гриффін Э. Коммуникация: теории и практики / Гриффин Э.; пер. с англ. А. Науменко. — Х.:

Гуманитарный центр, 2015. — 688 с.

5. Землянова Л. М. Коммуникативистика и средства информации : англо-русский толковый словарь концепций и терминов / Землянова Л. М. — М. : МГУ, 2004. — 416 с.

6. Ішук Н. М. Демасифікація інформаційно-комунікаційних потоків українських мережових мас-медіа : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. ком. : 27.00.07 / Ішук Н. М. — К., 2014. — 20 с.

7. Ковалевська Т. Ю. Комунікаційні аспекти нейролінгвістичного програмування : монографія / Ковалевська Т. Ю. — Вид. 2-е, виправ. і допов. — Одеса : Астропринт, 2008. — 324 с.

8. Корнєєв В. М. Актуальний стан і перспективи розвитку наукових досліджень соціальних комунікацій в Україні : монографія / Корнєєв В. М. — К. : Паливода А. В., 2016. — 342 с.

9. Крайнікова Т. Культура медіаспоживання в Україні: від консьюмеризму до просьюмеризму / Крайнікова Т. — Бориспіль : Люксар, 2014. — 372 с.

10. Лалл Дж. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід / Джеймс Лалл ; пер. з англ. О. Гриценко [та ін.] ; за ред. О. Гриценко, Н. Гончаренко. — К. : К. І. С., 2002. — 264 с.

11. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / Мак-Квейл Д. ; пер. з англ. О. Возьна, Г. Сташків. — Львів : Літопис, 2010. — 538 с.

12. Моргунов А. А. Специфика коммуникативных отношений в сетевом обществе [Электронный ресурс] / Моргунов А. А. — Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/spetsifika-kommunikativnyh-otnosheniy-v-setevom-obschestve>.

13. Московичи С. Век толп. Исторический трактат по психологии масс / Серж Московичи ; пер. с фр. Емельяновой Т. П. — М. : Центр психологи и психотерапии, 1998. — 480 с.

14. Селіванова О. О. Комунікативна взаємодія: аксіоматика / Селіванова О. О. // Нова філологія. — Запоріжжя : ЗНУ, 2014. — № 66. — С. 198–203.

15. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / Селіванова О. О. — Полтава : Довкілля-К, 2008. — 712 с.

16. Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постаті / за заг. ред. Ю. М. Бідзілі. — Ужгород : Закарпаття, 2007. — 224 с.

17. Тоффлер Е. Третья хвиля / Тоффлер Е. ; пер. з англ. А. Євса. — К. : Всесвіт, 2000. — 480 с.

18. Цимбаленко Є. С. Медіакомунікації: еволюція концептуальних підходів (частина I) / Цимбаленко Є. С. // Актуальні питання масової комунікації. — 2014. — Вип. 15. — С. 62–78.

19. Цуканов Е. А. Место информационной среды в экосистеме «человек – социум» [Электронный ресурс] / Цуканов Е. А. — Режим доступа : <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=226&level1=main&level2=articles>.

20. Deuze M. Participation, Remediation, Bricolage: Considering Principal Components of a Digital Culture / Deuze M. // The Information Society. — 2006. — № 22 (2). — P. 63–75.

21. Virilio P. The information bomb / Virilio P. ; Translated by Chris Turner. — London, New York : VERSO, 2005. — 145 p.

УДК 007:304:659.3

С. В. Хлестова

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Комікс як засіб масової комунікації: типологічні особливості

Хлестова С. В. Комікс як засіб масової комунікації: типологічні особливості. Статтю присвячено проблемі дефініції коміксу як особливого комунікативного явища, що поєднує в собі вербальний та невербальний складники. На основі вже наявних надається уніфіковане визначення коміксу – з огляду на розвиток його нерозважальних функцій (освітньої, інформаційної). Наводяться основні характеристики коміксу як засобу масової комунікації, здійснюється огляд його композиційних особливостей. Зроблені у статті висновки можуть бути використані під час вивчення комунікативного складника явища коміксу, перспектив розвитку комікс-журналістики.

Ключові слова: *масова комунікація, комікс, засіб масової комунікації, комікс-журналістика.*